

15 jaar

Monitor 2008 - 2023

De professionalisering van het collectief beheer

INHOUD

Samenvatting en conclusies	p.2
MONITOR 2008 – 2023	
I. De periode 2007 – 2008	p. 3
II. De periode 2008 – 2016	p. 5
III. Tussentijdse evaluaties 2016	p. 6
IV. De periode 2017 – 2023	p. 9

Samenvatting en conclusies

In 2023 is het 15 jaar geleden dat de Vereniging van Organisaties die Intellectueel eigendom Collectief Exploiteren (VOI©E) is opgericht. Dit lustrumjaar is een goed moment om terug te kijken om te zien wat er in de afgelopen 15 jaar in deze sector is verbeterd, met het oog op wat dit zou kunnen betekenen voor de toekomst.

VOI©E presenteert hierbij de "monitor 2008 – 2023, de professionalisering van het collectief beheer".

VOI©E is in 2008 opgericht als antwoord op de kritiek op de sector, die had geleid tot het voornemen de Wet Toezicht op het collectief beheer uit te breiden en aan te scherpen.

Met de oprichting van VOI©E in 2008 creëerde de CBO-sector één aanspreekpunt voor communicatie en overleg in de vorm van een brancheorganisatie die ook gezamenlijke activiteiten tot verbetering van de samenwerking en professionalisering van de sector kon oppakken. Daarvoor hebben de CBO's bestendige afspraken kunnen maken met VNO-NCW, MKB-Nederland en het CvTA.

Met mijnlicentie.nl voor één factuur, het CBO-Keurmerk, het Onderhandelingsprotocol met VNO-NCW en MKB-Nederland en met de Richtlijnen voor goed en integer bestuur zijn via zelfregulering grote stappen gezet.

Als de kritiek- en verbeterpunten voortgekomen uit het door de stichting Auteursrechtbelangen ingestelde onderzoek van Winkelman en van Hessen uit 2007 en het rapport van de Tweede Kamer Commissie Gerkens in ogenschouw worden genomen, kan worden geconcludeerd dat de belangrijkste kritiekpunten – die hebben geleid tot de Wet Toezicht in de huidige vorm – zijn weggenomen.

Dit werd in feite al in 2016 geconstateerd door het toenmalige College in het zelfevaluatie-rapport van het CvTA. "Alles overziende concludeert het CvTA dat het functioneren van de CBO's in sterke mate voldoet aan de eisen die de wetgever hieraan heeft gesteld. De bedoelingen van de wetgever zijn in overwegende mate bereikt."

Als we in het heden kijken naar de belangrijkste kritiekpunten van het CvTA op de naleving van de Wet Toezicht dan betreft dat over het algemeen details, waarover in een aantal gevallen nog een discussie loopt over de interpretatie van de wet, mede vanwege de vanaf 2017 effectief ingevoerde richtlijn collectief beheer.

Dit alles roept de vraag op of de Wet Toezicht niet herijkt moet worden aan de Europese richtlijn in een steeds internationaler wordende digitale markt waarin steeds minder sprake is van een monopoliepositie. Het is ook de vraag of het toezichtsbeleid van het College van Toezicht, ook met het oog op de almaar stijgende kosten, nog wel past bij de huidige sterk verbeterde situatie met een geprofessionaliseerde sector en een goed geregeld intern toezicht. Het nationale en internationale speelveld schuiven in elkaar en het toezicht op de sector moet daarop worden afgestemd.

Onze vereniging ziet een andere wijze en inrichting van toezicht op de CBO's dan ook als de belangrijkste opdracht voor de komende tijd.

Fred Teeven
voorzitter

MONITOR 2008 - 2023

I DE PERIODE 2007 - 2008

De groei van het collectief beheer in Nederland in de periode 1990 – 2005 had als keerzijde de toenemende kritiek van het betalende bedrijfsleven, dat tot uiting kwam in de overwegingen van de met algemene stemmen van de Tweede Kamer aangenomen motie Smeets/van der Burg tot 1 CBO en 1 factuur d.d. 16 oktober 2007:

- overwegende, dat ondernemers zeer veel hinder ondervinden vanwege de verschillende facturen en rekeningen die zij van de verschillende collectieve beheersorganisaties ontvangen; ook omdat jaarlijks verschillende facturen op verschillende momenten een lastigere bedrijfsvoering betekent.
- overwegende, dat deze collectieve beheersorganisaties feitelijk niet in concurrentie werken, maar monopolisten zijn.

Uit het onderzoek van bureau Winkelman en Van Hessen dat de stichting Auteursrechtbelangen in 2007 had ingesteld en dat geleid heeft tot de oprichting van VOI©E in 2008, kwam een groot aantal kritiekpunten naar voren.

De kritiek richtte zich op twee hoofdpunten:

- De wijze waarop het auteursrecht in Nederland wordt uitgeoefend, in een notendop samen te vatten met de termen star, conservatief, ondoorzichtig, inefficiënt en arrogant.
- Het feit dat de wijze waarop het auteursrecht is georganiseerd respectievelijk vertaald in wet- en regelgeving niet is meegegroeid met de immense maatschappelijke en technologische ontwikkelingen van de afgelopen decennia.

Kritiek externe opinieleiders (overheid en parlement, bedrijfsleven):

- Een tot op het bot verdeelde branche, waar de afgelopen jaren sprake is geweest van kwalijke wildgroei.
- Een branche die haar werkzaamheden verricht in het schemerduister doordat tarieven en geldstromen onhelder zijn, wat zich bijzonder slecht laat rijmen met het monopolistische karakter van haar werk.
- Een branche die niet luistert en niet informeert; die alles op alles zet om geld en gelijk te halen, goedschiks of kwaadschiks.
- Prijzen komen niet tot stand door vraag en aanbod en er wordt nu veelal ook betaald voor wat niet wordt gebruikt.
- Stop met het afvuren van zeventien verschillende standpunten per onderwerp, spreek daarentegen met één stem op basis van gedeeld belang. Toon je empathisch en constructief in plaats van louter op inkomsten gericht.
- Als marktwerking niet haalbaar blijkt voor bepaling tarieven moet de overheid ingrijpen, al dan niet in de gedaante van een toezichthouder à la OPTA.

Verbeterpunten volgens de interne opinieleiders (CBO's, aangeslotenen van Stichting Auteursrechtbelangen):

- Het bijna absolute gebrek aan samenwerking – vooral op het gebied van communicatie en lobby.
- Het ontbreken van transparantie.
- Meer efficiëntie.

- Voor het inrichten van één fysiek of digitaal loket voor vragen, helderheid over tarieven en liefst ook voor het verzenden van één factuur voor alle gebruikte rechten. Het moet voor de rechthebbenden wel mogelijk blijven zich te identificeren met hun eigen vakgebied en vakbroeders, ook in organisatorisch opzicht. Eenheid in verscheidenheid, dus.
- Het gebrek aan animo om informatie te delen; elkaar te doen weten welke belangwekkende activiteiten er in de pijplijn zitten als en voor zover die het gemeenschappelijk belang raken. De scope van samenwerking is nu juridisch, terwijl communicatie (en vooral lobby) op dit moment hét bindende thema zou moeten zijn. De cultuur is niet op samenwerking gericht, terwijl iedereen zegt te vinden dat samenwerking essentieel is.
- Brede overeenstemming is er over de noodzaak voor CBO's om voor de gebruiker nieuwe, vraaggeoriënteerde diensten te ontwikkelen met serieuze toegevoegde waarde, nieuwe verdienmodellen zijn cruciaal.

In de aanloop naar het wetsvoorstel dat in 2008 verscheen en in 2007 wordt geconsulteerd worden in de reactie van VNO-NCW en MKB Nederland de kritiekpunten herhaald en wordt o.a. gepleit voor een erkenningensysteem, kostennormering en terugdringing regeldruk voor ondernemingen. In het wetsvoorstel zijn via amendementen de nodige wijzigingen aangebracht op basis van deze reactie.

Als 'algemeen gevoel' werd nog als algemeen punt van aandacht rond de huidige auteursrechtwetgeving genoemd, dat er telkens nieuwe vormen van auteursrecht 'uitgevonden' lijken te worden, waar een grens aan gesteld zou moeten worden.

Commissie Gerkens

In 2009 verscheen het rapport van de, politiek breed samengestelde, Tweede Kamercommissie Gerkens.

"De werkgroep is ervan overtuigd dat als het civielrechtelijke karakter van de auteursrechten ook op langere termijn gehandhaafd wil blijven, het van essentieel belang is dat het draagvlak in de samenleving om deze vergoedingen te blijven betalen, hersteld moet worden. Met de wijze waarop de collectieve beheersorganisaties zich nu georganiseerd hebben en de wijze waarop zij naar buiten toe zich opstellen, verspelen zij hun goodwill en daarmee op de langere termijn het draagvlak voor het betalen van de heffingen. Voor een succesvolle inning is het van eminent belang dat bij de gebruiker ook begrip is voor de het betalen van de vergoeding. Dat begrip is in veel gevallen nog ver te zoeken."

De werkgroep signaleert een aantal oorzaken:

- Wantrouwen. De werkgroep bespeurt een niet aflatend gemor zowel van de kant van de rechthebbenden als van de kant van de gebruikers in het functioneren van de CBO's. Dat komt voor een groot deel door het niet transparant zijn over activiteiten en kosten.
- De rechthebbenden achter de CBO's worden niet gezien. Bedrijfsleven en particulieren hebben in hun ogen te maken met bureaucratische en arrogante inningsmachines.

De werkgroep is geschrokken van de kloof tussen de CBO's en de gebruikers. Er is over en weer veel onbegrip en irritatie. De werkgroep noemde de start van VOI©E en het ingediende wetsvoorstel toezicht hoopvol, maar aanvullende maatregelen noodzakelijk:

- één CBO;

- een goed functionerend klachtenorgaan;
- centrale afspraken over de wijze waarop de governance wordt vormgegeven;
- centrale afspraken over maximale kosten, hangende gelden en uitkeringen aan culturele doelen;
- verbod op beleggen;
- aan banden leggen dat CBO's nieuwe vergoedingen bedenken.

II DE PERIODE 2008 - 2016

Met de oprichting van VOI©E in 2008 creëerde de CBO-sector één aanspreekpunt voor communicatie en overleg in de vorm van een brancheorganisatie die ook gezamenlijke activiteiten tot verbetering van werkwijze en imago kon oppakken.

Buma en Sena lanceerden reeds in 2008 een gezamenlijke factuur met een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie (SCAN).

SCAN startte in overleg met VOI©E "mijnlicentie.nl" waar niet alleen muzieklicenties worden aangeboden, dat is uiteraard de hoofdfunctie, maar ook licenties van andere CBO's met de mogelijkheid een gezamenlijke factuur aan te vragen.

Door het, door de ministeries van Justitie en Economische Zaken, geëntameerde 'project Pastors' konden in de periode 2008 – 2012 belangrijke stappen worden gezet in verbetering van het klimaat met het georganiseerde bedrijfsleven. De tariefstructuur werd gezamenlijk doorgelicht en toegelicht en de transparantie daarover verbeterd. Ook werd duidelijk dat het bedrijfsleven niet zat te wachten op één CBO of één factuur voor alles. Eén muziekfactuur, gerealiseerd in 2008, werd van belang geacht en desgewenst kan op verzoek van de bedrijven die dat wensen de factuur van Videma ook op deze verzamelfactuur. Verder hechtte VNO-NCW en MKB-Nederland vooral aan de mogelijkheid om afzonderlijke afspraken te kunnen blijven maken met de verschillende CBO's. Wel werd daarbij voor het gelijke speelveld van belang geacht dat gezamenlijke afspraken kunnen worden gemaakt over zaken die alle ondernemers aangaan. In 2010 kwam daartoe een Onderhandelingsprotocol met VNO-NCW en MKB-Nederland tot stand met afspraken over gezamenlijk overleg en uniformering van de vergoedingsregeling voor diensten van brancheorganisaties en indexering.

In 2011 werd in overleg met VNO-NCW en MKB-Nederland een CBO-Keurmerk ingevoerd, met een regeling voor klachten en geschillen over de toepassing en/of hoogte van tarieven met voor ondernemers laagdrempelige toegang tot een onafhankelijke geschillencommissie.

Vanaf 2008 zijn – ondanks dat uiteindelijk pas in 2013 de Wet toezicht van toepassing was op alle CBO's – afspraken gemaakt met het CvTA over periodieke informatievoorziening van alle VOI©E-leden en over uniformering van de presentatie van kerncijfers in de jaarverslagen.

De roep om nieuwe vraaggestuurde businessmodellen was meer aan de rechthebbenden gericht. Met de opkomst van on demand diensten als Spotify en Netflix en vergelijkbare diensten zal dit heden ten dage geen item voor discussie meer zijn.

Ook werd in deze periode duidelijk dat er geen sprake was van "steeds nieuwe rechten", maar van (Europese) ontwikkelingen waarbij bestaande individuele rechten collectief worden uitgeoefend, met name omdat de wetgever daarmee de positie van makers wil verbeteren, zoals in het filmcontractenrecht.

Uitspraken van het Europese Hof van Justitie leidde nog wel eens tot aanpassingen die ook voor de CBO's niet te voorzien waren.

III TUSSENTIJDSE EVALUATIES 2016

In 2016 verschenen twee evaluatierapporten. De in 2013 ingrijpend herziene Wet Toezicht functioneerde toen 2,5 jaar en de Richtlijn collectief beheer was nog niet ingevoerd.

Conclusies zelfevaluatie CvTA februari 2016

Het CvTA constateert dat het functioneren van CBO's op deze markt gekenschetst kan worden als 'georganiseerde belangenstrijd'. Belangenstrijd tussen betalingsplichtigen/gebruikers en rechthebbenden/ontvangers van vergoedingen, maar ook belangenstrijd binnen de CBO's tussen makers en producenten, en binnen de groepen van makers en producenten onderling.

Alles overziende concludeert het CvTA dat het functioneren van de CBO's in sterke mate voldoet aan de eisen die de wetgever hieraan heeft gesteld. De bedoelingen van de wetgever zijn in overwegende mate bereikt.

1. Rekening houden met de belangen van de betalingsplichtigen

Hoewel feitelijk geen sprake is van één CBO waar gebruikers terecht kunnen voor alle rechten, is in de praktijk een goed werkend systeem aanwezig waar het merendeel van de bedrijven en organisaties via één loket licenties kunnen afnemen (mijnlicentie.nl) en waarbij zij vanuit één organisatie worden gefactureerd (SCAN).

Daarnaast vindt licensering en facturering van bedrijven en organisaties plaats via het kanaal van de brancheorganisaties, die hiertoe overeenkomsten hebben afgesloten met de CBO's. De administratieve last voor bedrijven en organisaties blijft zo beperkt. Hiermee is er, in tegenstelling tot de periode waarin de Tweede Wet toezicht werd voorbereid, geen beweging om te komen tot één CBO. Dat lijkt niemand meer te willen of hieraan belang te hechten. Zolang het privaatrechtelijk karakter van het collectief rechtenbeheer uitgangspunt is, is er geen aanleiding om hierin in te grijpen.

De relatieve tevredenheid van het bedrijfsleven over de werkwijze van de CBO's blijkt ook uit het vrij gering aantal klachten van betalingsplichtigen, zowel ingediend bij de klachtenregelingen van de CBO's zelf als bij de Geschillen Commissie Auteursrechten (de Geschillen Commissie voor Bedrijf en Beroep).

Ook vanuit VNO/NCW of MKB-Nederland zijn sinds 2013 geen geluiden waargenomen die wijzen op een ontevredenheid over de wijze waarop de CBO's functioneren. Het aantal bij het CvTA ingediende klachten van betalingsplichtigen, 'verpakt' als verzoeken om handhaving, is eveneens beperkt gebleven sinds 2013. Deze klachten hebben vooral betrekking op de hoogte en transparantie van tarieven, met dikwijls als aanleiding het aflopen van bestaande overeenkomsten (=contracten) en het aangaan van nieuwe overeenkomsten. De 'klagers' roepen in deze gevallen het CvTA aan, teneinde sterker te staan in de onderhandelingen over de hoogte van de tarieven en de voorwaarden. De tariefdifferentiatie voor verschillende groepen gebruikers wordt ook in de praktijk door de CBO's ter hand genomen.

Zonder dat sprake is van ondoorzichtige tariefgrondslagen of het ongelijk behandelen van gelijke gevallen, slagen de meeste CBO's erin met name met verschillende branches van gebruikers specifieke overeenkomsten te sluiten en daarbij maatwerk te leveren.

2. Transparantie

De CBO's voldoen in sterke mate aan de eisen die de wetgever heeft gesteld op het punt van transparantie, om daarmee tenminste zekerheid en vertrouwen te geven aan zowel gebruiker/betalingsplichtige als aan de rechthebbenden.

De CBO's voldoen in sterke mate aan de transparantie-eisen ten aanzien van de bedrijfsvoering, tot uitdrukking komend in jaarverslagen en jaarrekeningen. Ook verschaffen zij relevante informatie voor betalingsplichtigen en rechthebbenden bijvoorbeeld tot uitdrukking komend in 'modelovereenkomsten', 'repartitiereglementen', 'facturen' en 'afrekeningen'.

Zoals hiervoor gesteld hebben het CvTA wel klachten over bijvoorbeeld de transparantie van tarieven bereikt, maar dikwijls ging het hier feitelijk om ontevredenheid over het uiteindelijke resultaat: de hoogte van de tarieven.

3. Governance, integriteit en WNT

Rechthebbenden zijn in vrijwel alle gevallen direct of indirect betrokken bij de 'besturing' van de CBO's. (Uitzondering was toen nog Videma)

Op het gebied van de integriteit hebben zich, na incidenten bij Buma/Stemra geen incidenten bij de CBO's voorgedaan. Ten aanzien van de WNT laat de situatie bij de CBO's zien dat vrijwel alle topfunctionarissen bij de CBO's beneden het WNT-maximum worden beloond. Slechts 3 topfunctionarissen, bij 2 CBO's, worden boven dit maximum beloond, maar konden vooralsnog gebruik maken van de in de WNT opgenomen overgangsregeling.

4. Financiën en rechtmatige verdeling onder rechthebbenden

Het beeld laat in het algemeen zien dat de CBO's ten aanzien van de financiële normen voldoende tot goed scoren. Wel wordt duidelijk dat, mede door de organisatie van incasserende CBO's (bijvoorbeeld ThuisKopie, Leenrecht, Reprerecht) die 'doorverdelen' naar 'verdeel'- CBO's (die zelf niet incasseren bij de gebruiker), er een sterke mate van onderlinge afhankelijkheid is tussen de CBO's. Wat betreft de beheerskosten voldoen de CBO's over het algemeen aan de wettelijk gestelde drempels.

De verwachte implementatie van de EU-Richtlijn Collectief Beheer in Nederlandse wetgeving eind 2016 zal volgens het College een aanzienlijke impact hebben op de eisen die aan de CBO's worden gesteld en op de inrichting en uitvoering van het toezicht hierop.

Evaluatierapport Wet Toezicht - Andersson Elffers Felix – oktober 2016

Dit evaluatierapport stond aan de basis van de aanpassing van de Wet Toezicht die uiteindelijk per 1 januari 2021 zijn beslag kreeg.

Het vergroten transparantie zou volgens de onderzoekers niet op alle fronten geslaagd zijn, met name omdat nog niet alle kortingen en uitonderhandelde tarieven bekend zijn door geheimhoudingsbedingen. Dit blijkt te gaan om met grote internationale marktpartijen gesloten overeenkomsten die een geheimhoudingsclausule afdwingen omdat per land andere afspraken worden gemaakt. Bij de latere behandeling van het wetsvoorstel tot aanpassing van de Wet Toezicht was ook het parlement van mening dat CBO's dit soort individuele overeenkomsten te behoeve van hun rechthebbenden moeten kunnen sluiten voor behoud van hun internationale concurrentiepositie.

Omdat er nauwelijks zaken zijn voorgelegd heeft de Geschillencommissie Auteursrechten zakelijk, die gaat over geschillen inzake de billijkheid van toegepaste tarieven, volgens de onderzoekers niet kunnen bijdragen aan het vergroten van de transparantie van de tarieven. Op zich is het natuurlijk positief dat er nog maar zo weinig geschillen zijn.

Het vergroten van de effectiviteit en efficiency zou volgens de onderzoekers in beperkte mate gerealiseerd zijn. De impact van de huidige kostennorm van 15% is volgens de onderzoekers niet te bepalen, omdat het geen gericht instrument is en ruimte laat om hoger uit te komen.

Gezamenlijke facturering heeft volgens de onderzoekers slechts beperkt geleid tot grotere efficiëntie en dat zou bevorderd kunnen worden in het geval de mogelijkheid bestaat slechts eenmaal gegevens aan te leveren. VOI©E heeft dit echter namens betrokken CBO's aangeboden, maar VNO-NCW en MKB-Nederland hadden hieraan geen behoefte.

In het AEF-rapport wordt niet ingegaan op het feit dat de Europese richtlijn collectief beheer een andere insteek heeft dan de Nederlandse wet wat betreft het wegnemen van de monopoliepositie, namelijk concurrentiebevordering in plaats van het bevorderen van monopolies met meer toezicht. De opmerkingen van CBO's ter zake worden wel in het rapport genoemd, maar zijn blijkbaar voor kennisgeving aangenomen.

In een reactie op het rapport heet VOI©E aangegeven dat in de onderzoekers vooral naar meningen van geïnterviewden hebben gekeken en onvoldoende aan feitenonderzoek hebben gedaan.

IV DE PERIODE 2017 - 2023

In 2017 is de Richtlijn collectief beheer van toepassing. Europa gaat met deze richtlijn een andere kant op dan de Nederlandse wetgever die met de toezichtswet vooruit was gelopen. Daar waar Nederland de nadelen van collectief beheer te lijf ging met zwaarder wettelijk toezicht, legde de Europese wetgever de nadruk op het stimuleren van concurrentie door de rechthebbenden meer bevoegdheden en invloed te geven. De richtlijn legt daarom ook een zwaardere verantwoordelijkheid bij een toezichthoudend orgaan van de CBO waarin de rechthebbenden evenwichtig vertegenwoordigd moeten zijn.

Tot een aanpassing van het Nederlands toezichtskader leidt dit nog niet, waardoor we in Nederland een zwaarder toezichtsbeleid hebben dan in de meeste andere Europese landen.

Tot zo'n fundamentele aanpassing komt het ook niet bij de wijziging van de Wet Toezicht in 2021, omdat deze aanpassing nog voornamelijk gebaseerd was op de in 2016 gehouden evaluatie. Wel verwachtte de wetgever een toezichtsbeleid van het CvTA met verzaamd toezicht waar het moet en verlicht toezicht waar het kan. Het CvTA is in 2023 nog steeds bezig met onderzoek naar een wijze waarop verlicht en risicogericht toezicht deel kan uitmaken van het toezichtsbeleid.

Vanaf 2021 worden de kosten van het CvTA, die van 2013 tot 2021 door het ministerie van Justitie en Veiligheid werden betaald, voor 50% in rekening gebracht van de CBO's. In de periode 2008 – 2023 zijn de toezichtskosten verviervoudigd.

Kostennormering

Ondertussen zijn in overleg met het CvTA alternatieven voor de tot 2020 geldende wettelijke kostennorm ontwikkeld. Overigens ligt de gemiddelde kostennorm al vele jaren ruim onder de destijds door de wet bepaalde kritische grens van 15%. (In het op 12 oktober 2023 verschenen Toezichtsrapport 2022 stelde het CvTA vast dat de kosten en kosten-efficiency van de sector als geheel zich in 2022, net als in 2021, ruim onder de door de CvTA gehanteerde norm van 15% ten opzichte van de incasso en de repartitie van de sector als geheel bevonden. In 2022 bedroeg het gemiddelde kostenpercentage ten opzichte van de incasso 10,1%, in 2021: 10,6%.)

Het CvTA constateert al vele jaren dat de kosten van het verdelen van gelden in de keten in een aantal gevallen boven de wettelijke norm van 15% uitkomt. Dat is bij enkele geldstromen vanwege het ontbreken van de benodigde gegevens voor verdeling ook onontkoombaar. De door het CvTA in overleg met VOI©E in ontwikkeling zijnde individuele kostennorm kan het benodigde inzicht verschaffen.

Een voor alle CBO's uniforme kostennorm deed ook geen recht aan de grote verschillen in complexiteit en juridisch kader van de verschillende CBO's. Om meer inzicht en transparantie in de beheerskosten te bewerkstelligen, is in overleg tussen het CvTA en VOI©E een aantal instrumenten ontwikkeld:

- Aanvulling van de kerncijfers over relevante kostendrijvers die door de CBO's aan het CvTA beschikbaar kunnen worden gesteld.
- Een webtool om de collectieve geldstromen van incasso tot verdeling voor alle belanghebbenden inzichtelijk in beeld te brengen (streven is eind 2023 of anders begin 2024 de eerste online publicatie).
- Ontwikkeling van een kostennorm per CBO, pilot is door CvTA in 2023 in gang gezet.

Governance code CBO's

Met ingang van 2021 is de governance code CBO's in werking getreden. In plaats van het pas toe of leg uit regime van de Richtlijnen voor goed en integer bestuur, zijn alle normen van de code verplicht voor de VOI©E-leden met een pas toe én leg uit regime. De CBO's leggen in transparantieverslag en op de website verantwoording af over het gevoerde governance-beleid.

Door de constatering dat de Wet Toezicht inmiddels grotendeels overlapt met de CBO-Keurmerkcriteria en het besluit van het CvTA geen gebruik te willen maken van de controle door het Keurmerkinstuut, is VOI©E in 2023 met het CBO-Keurmerk gestopt. Uiteraard blijven de VOI©E-leden de sinds 2010 ontwikkelde kwaliteitsnormen hanteren. Ook zijn afspraken gemaakt met de Commissie Auteursrecht van VNO-NCW en MKB-Nederland om de normen, die betrekking hebben op de relatie in de markt met het bedrijfsleven, jaarlijks gezamenlijk te volgen en te bespreken.

Uit de jaarrapporten van het van het CvTA over de naleving van de Wet Toezicht in de jaren 2019 – 2022 blijkt dat de belangrijkste kritiepunten over het algemeen details betreffen, waar vaak ook nog een discussie over loopt.

Transparantie op orde

Incidenteel wordt wel eens wat vergeten te vermelden in het transparantieverslag en/of op de website. Blijkens het laatstverschenen toezichtrapport van het CvTA voldoen alle CBO's in 2022 aan de getoetste wettelijke vereisten ten aanzien van transparantie. Alle CBO's voldoen ook aan de vereisten van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

Met betrekking tot het openbaar maken van standaardlicentieovereenkomsten op de websites van de CBO's is in 2017 discussie ontstaan tussen het CvTA en een aantal CBO's (waaronder Sena) over de definitie van standaardlicentieovereenkomsten. De wetgever heeft daarin duidelijkheid gegeven bij wetwijziging in 2021. Het CvTA kan nu desgewenst alle overeenkomsten met de markt inzien.

Informatievoorziening aan rechthebbenden op detailniveau ter discussie

Het CvTA vindt dat een aantal CBO's de rechthebbenden nog niet volledig genoeg informeert. Dit betreft met name het niet vermelden van:

- wel de inhoudingspercentages maar (om administratieve redenen) niet de bedragen die zijn ingehouden op de rechteninkomsten voor andere doeleinden dan met betrekking tot beheerskosten (bijvoorbeeld voor sociaal, culturele of educatieve diensten);
- rechteninkomsten toegewezen aan een rechthebbende die voor enige periode onbetaald blijven (om reden van efficiency, zoals voor het hanteren van een bagatelregeling);
- niet alle CBO's publiceren lijsten van werken waarvoor nog geen of nog niet alle rechthebbenden zijn gevonden op de website (ter voorkoming van misbruik).

In overleg met betrokken CBO's zijn in 2023 een aantal van deze kwesties opgelost.

Repartitie

Blijkens het toezichtrapport 2022 lukt het inmiddels de meeste cbo's om binnen de wettelijke termijnen in ruime mate (80% of meer) uit te keren. Uiteraard vindt het CvTA dat de CBO's moeten blijven streven naar 100%, is dat nu eenmaal niet altijd mogelijk.

Het gaat immers niet alleen om het binnen de wettelijke termijnen verdelen van gelden. Op grond van de wet moet de CBO ook zorgvuldig en nauwkeurig de verschuldigde bedragen verdelen en betalen aan de rechthebbenden. Wanneer bijvoorbeeld gebruikgegevens ontbreken of rechthebbenden de tijd moeten hebben om hun werk te claimen, terwijl dat niet binnen de gestelde wettelijke termijnen mogelijk is, althans niet volledig, vraagt de zorgvuldigheid om meer tijd. Dit is dan ook een punt van voortdurende aandacht van zowel de CBO's als het CvTA.

Gering aantal Klachten

Het CvTA constateert al jaren dat het aantal klachten bij alle CBO's tezamen op één hand te tellen zijn en dat geldt ook voor klachten die het CvTA ontvangt over het functioneren van CBO's. Het CvTA heeft de klagers gewezen op de klachtenregelingen van CBO's. In de meeste gevallen handelt de CBO de klacht af, in enkele gevallen heeft het CvTA geholpen bij het treffen van een schikking.

Ondernemers die niet tevreden zijn over de reactie op hun klacht kunnen laagdrempelig naar de door de CBO's gefinancierde Geschillencommissie auteursrechten zakelijk stappen. Bij deze Geschillencommissie blijkt in 2022 – voor het eerst na lange tijd - 1 klacht in behandeling te zijn geweest, die tot een schikking heeft geleid. Vanaf de start in 2011 is het totaal aantal in behandeling genomen klachten op één hand te tellen. Van de zijde van rechthebbenden zijn volgens het rapport toezicht bij slechts 6 cbo's in totaal 15 klachten binnengekomen. Alleen al die 6 cbo's bedienen 153.183 rechthebbenden. Dan hebben we het nog niet over de tienduizenden rechthebbenden die door de andere 13 cbo's worden bediend en bij wie in 2022 geen klachten zijn ingediend.

Governance

De CBO's voldoen aan alle wettelijke eisen die aan de governance gesteld worden.

Daarenboven hanteren de VOI©E-leden een governance code.

Het CvTA is niet geheel tevreden met de invulling van deze zelfregulering:

- In de governance code is het vereiste van onafhankelijkheid alleen gesteld voor de voorzitter: CvTA adviseert tot meer onafhankelijke leden.
- Een profielschets is alleen vereist voor onafhankelijke leden toezichthoudend orgaan. CvTA adviseert dat voor alle leden en wil ook dat het toezichthoudend orgaan daar verantwoordelijkheid voor neemt.
- De zittingsduur is alleen voor onafhankelijke leden gemaximeerd op 3 x 4 jaar: CvTA adviseert maximaal 2 x 4 jaar voor alle leden.
- Het interne toezichthoudend orgaan dient naar de mening van het CvTA altijd het belang van de organisatie voorop te stellen, terwijl CBO's daaraan het belang van rechthebbenden niet ondergeschikt willen/kunnen maken.

Al deze discussiepunten hebben te maken met de relatie van de CBO met de vertegenwoordigende organisaties van de rechthebbenden van wie de CBO's de rechten beheren. In beginsel is dit ook een zaak van de interne toezichthouder en de rechthebbenden van wie de CBO de rechten beheert.

Verzwaard toezicht

De afgelopen jaren is in drie gevallen sprake geweest van verzwaard toezicht.

Bij Buma/Stemra, Femu en NORMA. Bij Buma/Stemra en Femu zijn deze trajecten naar tevredenheid van het CvTA afgerond, bij NORMA wordt het traject naar verwachting in 2023 afgerond.

Tijdens overleg van het CvTA met CBO's en tijdens het overleg over de begroting is aan de orde gekomen dat de CBO's kritiek hebben op de lange doorlooptijd tot besluiten over verzoeken tot toestemming. Dit wordt door het CvTA erkend, waarbij ook is aangegeven dat dit mede komt door het wettelijk kader.

Gezien de positieve ontwikkelingen in de sector in de afgelopen 15 jaar is er dan ook alle reden om het wettelijk kader en toezichtsbeleid te herijken.